

Operacja Unii Europejskiej EUFOR Althea w Bośni i Hercegowinie

Operacja EUFOR Althea Unii Europejskiej (UE) w Bośni i Hercegowinie jest prowadzona zgodnie z mandatem ONZ. Misją operacji jest monitorowanie i zapewnienie trwałej zgodności militarnych aspektów Ogólnej Umowy Ramowej na rzecz Pokoju i Bezpieczeństwa w Bosni i Hercegowinie (ang. *GFAB - The General Framework Agreement for Bosnia and Herzegovina*) z 14 grudnia 1995 r. oraz zapobieganie warunkom odnowienia się przemocy. Mandat EUFOR Althea jest odnawiany przez Radę Bezpieczeństwa ONZ na wniosek Rady Unii Europejskiej raz na rok.

Zakres pierwszego mandatu ONZ operacji Althea to stabilizowanie i utrzymywanie pokoju w Bośni i Hercegowinie (BiH), jako sukcesora operacji NATO-wskiej SFOR w ramach militarnych aspektów *GFAB*.

Operacja Althea została rozpoczęta w 2004 r. a jej obszarem operacyjnym było całe terytorium BiH. Od początku operacji Althea do roku 2007 siły EUFOR liczyły ogólnie 6200 żołnierzy, w tym:

- Międzynarodowe Siły Zadaniowe - Północ (ang. *Multinational Task Force - North*) – 1.300 żołnierzy z kwaterą w Tuzli;
- Międzynarodowe Siły Zadaniowe – Północny Zachód – 1.000 żołnierzy z kwaterą w Bania Luce;
- Międzynarodowe Siły Zadaniowe - Południowy Wschód – 1.400 żołnierzy z kwaterą w Mostarze;
- Kwatera Główna EUFOR oraz Zintegrowana Jednostka IPU - 500 żołnierzy w Sarajewie;

- 2000 żołnierzy stanowiących obsady RCC i LOT-ów na terenie całego kraju¹.

W lutym 2007 r. siły EUFOR zostały znacznie zredukowane do 1.600 żołnierzy a w 2012 nastąpiła dalsza redukcja do 600 żołnierzy.

W wyniku powyższego kluczowe zadania wojskowe EUFOR w ramach mandatu ONZ to:

- wspieranie władz BiH w zakresie utrzymywania bezpiecznego i niezagrożonego środowiska bezpieczeństwa (ang. *SASE – safe and secure environment*) za pomocą wojskowej obecności w teatrze działania;
- realizowanie strategii informacyjnej UE poprzez wykonywanie skoordynowanych akcji informacyjnych, wpierających cele militarne EUFOR-u;
- zapewnienie władzom BiH pomocy w szkoleniu wojsk w ścisłej współpracy z NATO;
- zarządzanie innymi pozostałymi aspektami *GFAB* poprzez monitorowanie, szkolenie i doradzanie komponentom wojskowym i resortowi obrony BiH.

Zatem, wspieranie wysiłków BiH w utrzymywaniu *SASE* i równocześnie kierowanie zadaniami związanymi z budowaniem potencjału militarnego i szkoleniem wojsk BiH było priorytetem dla EUFOR-u.

Koncepcja operacji EUFOR bazowała na funkcji wykonawczej i niewykonawczej.

Funkcja wykonawcza obejmowała trzy kluczowe elementy: (a) zdolności manewrowe, (b) system ostrzegania sytuacyjnego (ang. *SA- Situational Awareness*) oraz (c) siły i środki wspierające dwie ww. funkcje.

Funkcja niewykonawcza to Pion Budowania Zdolności i Szkolenia (ang. *CBT – Capacity-Building and Training*) oraz Mobilne Zespoły Szkolenia (ang. *MTTs - Mobile Training Teams*).

Zadania wykonawcze sprowadzały się do wspierania sił zbrojnych BiH w utrzymywaniu *SASE* poprzez aktywną obecność wojskową EUFOR-u na teatrze działania oraz prowadzenie własnej działalności operacyjnej. Działalność operacyjna EUFOR Althea była wspierana przez elementy ostrzegania sytuacyjnego (ang. *SA Matrix*) i kampanie informowania operacyjnego (ang. *Info Ops Campaigns*).

¹ About EUFOR, <http://www.euforbih.org/eufor/index.php/about-eufor>, [dostęp: 08.07.2020].

Rys. 1 Funkcja wykonawcza EUFOR, stan na 2010 r.

Źródło: za zbiorów Autora

Główne elementy *SA Matrix* to Regionalne Centra Koordynacyjne (ang. *RCC - Regional Coordination Centre*) i Zespoły Łącznikowo-Obserwacyjne (ang. *LOT – Liaison and Observation Teams*).

Całość uzupełniały pododdziały manewrowe i siły rezerwowe EUFOR, które realizowały zadania na rzecz przedmiotowej struktury, w tym: siły rezerwowe na teatrze działania (ang. *reserve forces*) oraz dedykowane odwoły operacyjne i strategiczne będące poza teatrem działania (ang. *OHF – Over the Horizon Forces*).

System ten jednocześnie miał gwarantować ochronę sił własnych oraz zapewniać swobodę poruszania się.

Od 2010 r. w związku z dalszą normalizacją sytuacji bezpieczeństwa w BiH EUFOR znacznie ograniczył zadania operacyjne, w tym znacznie zredukował regionalne centra koordynacyjne i zespoły łącznikowo-obserwacyjne.

Należy podkreślić, że zadania wykonawcze zostały zakończone przez EUFOR w 2011 r. w związku z utrzymywaniem się stabilnej sytuacji i przejściem całkowitej odpowiedzialności za

bezpieczeństwo przez siły zbrojne BiH. W związku z powyższym państwa kontrybujące nie widziały powodu do utrzymywania dużych kontyngentów na teatrze działania. Stopniowo zredukowano także liczbę kompanii w batalionie manewrowym i pododdziałów Zintegrowanej Jednostki Policji (ang. *IPU - Integrated Police Unit*). W rezultacie od 2021 r. operuje tylko zredukowany batalion manewrowy w składzie 3 kompanii manewrowych z Austrii, Węgier i Turcji, IPU oraz 17 LOT-ów kierowanych przez jedno regionalne centrum koordynacyjne, które jest zintegrowane z Kwaterą EUFOR w Sarajewie².

Natomiast zadania niewykonawcze były i są prowadzone zgodnie z planem Budowania Zdolności i Szkolenia, który był uzgodniony z siłami zbrojnymi BiH. Zadania niewykonawcze zostały wdrożone dopiero w 2010 r. i od tego czasu EUFOR koncentrował się głównie na nich. Zadania niewykonawcze były prowadzone przez narodowe i międzynarodowe Mobilne Zespoły Treningowe (ang. *MTT- Mobile Training Teams*) oraz personel EUFOR w pionie *CBT*. Zadania niewykonawcze zostały praktycznie zakończone w 2018 r. w związku z osiągnięciem wymaganego poziomu wyszkolenia przez Siły Zbrojne BiH. Niemniej jednak, EUFOR w dalszym ciągu utrzymuje Kwaterę Główną w Sarajewie i prowadzi okresowe szkolenia średniego szczebla personelu przez 2-3 miesiące w roku (ang. *KLT- Key Leaders Training*).

² About EUFOR, <http://www.euforbih.org/eufor/index.php/about-eufor>, [dostęp: 08.07.2020].

Polski Kontyngent Wojskowy na początku operacji realizował zadania operacyjne w ramach Międzynarodowych Sił Zadaniowych - Północ z kwaterą w Tuzli w sile do 300 żołnierzy. W skład PKW wchodziła kompania manewrowa w Tuzli, dwa zespoły operacyjno-łącznikowe LOT w m. Lucivac (przeniesiony następnie do Doboju i w m. Teslić – Banja Vručica), Narodowy Element Zaopatrzenia i personel kwatery głównej EUFOR. W związku z ogólną redukcją sił EUFOR Althea nastąpiła również redukcja PKW do liczby 195 żołnierzy od listopada 2007 r. i przeniesienia ich z Tuzli do Sarajewa.

Kolejna redukcja do 50 żołnierzy miała miejsce w 2010 r. w związku z wycofaniem kompanii z Międzynarodowego Batalionu Manewrowego. Pozostali w PKW żołnierze byli dedykowani do zadań niewykonawczych realizowanych przez EUFOR (szkolenie, doradzanie, wspieranie podwyższania zdolności bojowych SZ BiH oraz udzielanie pomocy humanitarnej). W efekcie od 2010 do 2014 r. struktura organizacyjna PKW obejmowała: cztery Mobilne Zespoły Szkoleniowe w Doboju, Trawniku, Tuzli i Banja Luce, dwa LOT-y w Doboju i Tesliću – Banji-Vručici, Narodowy Element Wsparcia oraz personel Kwatery Głównej EUFOR w Sarajewie.

Od 2014 r. skład PKW ponownie został dostosowany do aktualnych zadań EUFOR i obejmował: jeden LOT w Doboju, Mobilny Zespół Szkoleniowy MTT z zakresu transportu i ruchu wojsk (ang. - *Mobile Training Team*) w Doboju, Zespół Szkoleniowy LL EAT (ang. *Lessons Learned Embedded Advisory Team*) w Sarajewie, Zespół Doradczy w Banja Luce, dowództwo i personel Kwatery Głównej w Sarajewie, w tym w Centrum Koordynacji LOT LCC (ang. *LOT Coordination Center*).

Pomimo wykonania wszystkich aspektów mandatowych Unia Europejska w dalszym ciągu utrzymuje niewielkie siły pokojowe w BiH ze względu na napiętą sytuację polityczną spowodowaną rosyjskim zaangażowaniem na Bałkanach. Z powodu ponownie rosnącego napięcia między grupami etnicznymi (muzułmańscy Bośniakowie, Serbowie i Bośniaccy Chorwaci), złą sytuacją gospodarczą (do dwóch lat nie udało się rządowi federalnemu uchwalić budżetu) oraz groźbą wystąpienia Republiki Serbskiej z federacji Unia Europejska uruchomiła w lutym 2022 r. część swoich oddziałów operacyjnych w celu wzmocnienia sił na teatrze działania.

Opracował:

płk (st.sp.) dr inż. Andrzej Ostrowski

Szef Sztabu Kwatery Operacyjnej EUFOR Althea w SHAPE (2009-2011)